

Handläggare
Madeleine Peatt
Telefon: 08-508 21 506
Sandra Bornlinder Thiborg
Telefon: 08-508 21 084

Till
Älvsjö stadsdelsnämnd
2019-03-07

Uppföljning av anhörigstöd för år 2018

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner uppföljningen av anhörigstöd.

Anne-Marie Tingeborn
Stadsdelsdirektör

Eva Frykler
Avdelningschef

Sammanfattning

Socialtjänstavdelningen ska erbjuda stöd för att underlätta för anhöriga och närstående. Avdelningen har ett ansvar för att uppmärksamma anhöriga som utför eller kommer att utföra insatser till närstående.

Under år 2018 genomfördes uppföljning av anhörigstödet. Uppföljningen visar att arbetet med anhörigstöd är etablerat inom förvaltningen. Det finns dock områden som kan vidareutvecklas, exempelvis samverkan mellan olika aktörer och att anpassa insatser efter behov.

Förvaltningen kommer under 2019 fortsätta arbeta för att utveckla och förbättra arbetet med anhörigstöd. Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner uppföljningen.

Bakgrund

Enligt socialtjänstlagen 5 kap. 10 § ska socialnämnden erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2017- 2020 är ett styrdokument för äldrenämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna. Programmet syftar till att öka kvaliteten i stadens socialtjänst så att anhöriga har en bra livssituation, en god fysisk och psykisk hälsa och får likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor.

Älvsjö har under år 2018 köpt in anhörigstöd i form av anhörigkonsulenter inom äldreomsorgen och funktionshinderområdet från stadsdelsförvaltningen Hägersten-Liljeholmen. Älvsjö kommer att fortsätta köpa in anhörigstöd i form av anhörigkonsulenter inom äldreomsorgen till och med juni 2019. Inom funktionshinderområdet ansvarar enheten för funktionsnedsatta för att erbjuda anhörigstöd från och med januari 2019. Förvaltningen utreder hur anhörigstödet ska organiseras.

Ärendet

Förvaltningen ska erbjuda stöd för att underlätta för anhöriga och deras situation, fysiskt, psykiskt och socialt. All personal inom äldreomsorgen och funktionshinderområdet, beställare och utförare, har ett ansvar för att uppmärksamma anhöriga som utför eller kommer att utföra insatser till närstående, så att möjlighet till stöd erbjuds.

Under år 2018 följdes anhörigstödet upp inom förvaltningen. Anhörigstödet följdes upp genom verksamhetsuppföljning av anhörigkonsulenternas arbete, fokusgrupp för anhöriga inom äldreomsorgen samt enskilt samtal med anhörig inom funktionshinderområdet.

Verksamhetsuppföljningen visar att arbetet med anhörigstöd är etablerat. Anhörigstödet följer till stor del kraven i socialtjänstlagen och programmet *Stockholms stad tagit fram för stöd till anhöriga 2017-2020*. Uppföljningen visar att verksamhetsområdena eftersträvar stöd som tillgodoser grupperns olika behov. Det finns dock områden som kan vidareutvecklas, exempelvis samverkan mellan olika aktörer. Anhörigkonsulenterna har fått återkoppling på resultatet och har haft möjlighet att faktagranska och lämna synpunkter på innehållet i redovisningen (se bilaga 2).

Fokusgruppen inom äldreomsorgen genomfördes för att undersöka anhörigas upplevelse av god kvalitet inom anhörigstöd.

Fokusgruppens deltagare kom fram till att det som är god kvalitet av anhörigstöd också är det förvaltningen behöver utveckla mest,

exempelvis att ge mer information om anhörigstöd och anpassa insatser efter behov. Deltagarna belyste även hur svårt och komplicerat det är att som anhörig få stöd och avlastning samt att känna trygghet (se bilaga 3).

Socialtjänstavdelningen har vid två tillfällen under år 2018 också bjudit in anhöriga inom funktionshinderområdet till att delta i en fokusgrupp, för att undersöka dessa anhörigas upplevelse av god kvalitet inom anhörigstöd. Fokusgruppen blev dock inställd på grund av för få deltagare. De som hade anmält intresse att delta erbjöds enskilda samtal och en anhörig tackade ja till detta. Anhörig bekräftade mycket av det som framkom i fokusgruppen för anhöriga inom äldreomsorgen och står bakom de förbättringsförslag som tas upp i rapporten (se bilaga 3). I samtalet framkom det också att det inom funktionshinderområdet finns en viss rädsla för att klaga. En anledning till det är att man som anhörig är rädd att klagomål skulle kunna påverka utförandet av den närståendes insatser. Insatserna ska oftast ges under många år och man är rädd som anhörig att ”bränna broar”. I samtalet framkom även en viss oro kring framtiden, hur man som förälder ska orka och ha möjlighet att ta hand om sina barn när man själv blir äldre.

Ärendets beredning

Uppföljningen av anhörigstöd har beretts av socialtjänstavdelningen. Rådet för funktionshinderfrågor behandlar ärendet den 27 februari 2019 och förvaltningsgruppen och pensionärsrådet behandlar ärendet den 28 februari 2019.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att arbetet med anhörigstöd är etablerat, dock finns förbättringsområden, exempelvis samverkan mellan olika aktörer. Förvaltningen ser också behov av att se över de insatser som finns att erbjuda inom anhörigstöd, för att se om insatserna motsvarar det behov som finns.

Utöver förvaltningens uppföljning av anhörigstöd har äldreförvaltningen och socialförvaltningen under år 2018 gjort en kartläggning av anhörigstödet i Stockholms stad med hjälp av företaget Ramböll Management Consulting. Syftet med kartläggningen var att kartlägga anhörigkonsulenternas uppdrag och organisation som ett led i socialnämndens och äldrenämndens fortsatta arbete med implementeringen av *Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2017-2020* tillsammans med stadsdelsnämnderna.

Enligt den kartläggning som har gjorts och enligt förvaltningens resultat av årets uppföljning av anhörigstöd påverkar anhörigkonsulenternas geografiska och organisatoriska placering arbetet. Den geografiska placeringen påverkar arbetet och vilken målgrupp som hamnar i fokus, exempelvis om anhörigkonsulenten är placerad på ett aktivitetscentrum för äldre. När det gäller den organisatoriska placeringen framkom det att den varierar i hög utsträckning och att detta påverkar arbetet. De anhörigkonsulenter som till exempel tillhör myndighetsutövande enheter upplever att arbetet får mindre utrymme i förhållande till annan myndighetsutövning.

I Rambölls rapport framkom det även att anhörigkonsulenterna som enbart arbetar med den yngre målgruppen upplever att uppdraget är komplicerat då stödet från äldreomsorgen och socialförvaltningen präglas av fokus på anhörigstöd inom äldreomsorgen.

Utifrån ovan kommer förvaltningen under år 2019 fortsätta arbeta för att utveckla och förbättra arbetet med anhörigstöd.

Anhörigstöd ur ett jämställdhetsperspektiv

Uppföljningen inom Älvsjö stadsdelsförvaltning visar att det i Älvsjö är mest kvinnor som tar del av anhörigstödet. Anhörigkonsulenterna inom äldreomsorgen har under år 2017 erbjudit anhöriggrupper för endast män, men sådana grupper har dock inte varit aktuellt år 2018 på grund av för få deltagare.

Deltagarna i fokusgruppen inom äldreomsorgen upplevde att det är svårt att få avlastning och stöd samt att det är svårt att känna trygghet. Dessa deltagare var alla kvinnor. Möjligen kan en förklaring till dessa deltagares upplevelse påverkas av att det kan finnas en större press och högre krav på kvinnor som anhöriga än på män som anhöriga, och att det i kvinnorollen ligger att ta hand om och att ge omsorg. Detta har framkommit i tidigare studier som rör kvalitet inom äldreomsorgen ur ett anhörigperspektiv.

Ett av de nationella jämställdhetspolitiska målen är att en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet ska uppnås. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Förvaltningen ska i det fortsatta arbetet med anhörigstöd integrera ett jämställdhetsperspektiv, vilket till exempel kan innebära att ha en medvetenhet i bemötandet av män respektive kvinnor som anhöriga och om de informeras om eller erbjuds olika former av stöd.

Anhörigstöd ur ett barnrättsperspektiv

Enligt socialtjänstlagen 5 kap. 10 § nämns inte barn som anhöriga uttryckligen, men socialtjänsten har dock ett allmänt ansvar för barn enligt 5 kap. 1 § socialtjänstlagen. Utöver detta anger FN:s konvention om barnets rättigheter att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Förvaltningen behöver ha ett barnrättsperspektiv när det avser utformningen av anhörigstöd, eftersom det för barn som växer upp i till exempel familjer med missbruk eller psykisk ohälsa kan få allvarliga konsekvenser för barnens hälsa, skolgång och arbetsliv. Det är även viktigt att undvika att barn och unga blir omsorgsgivare. Stöd till barn eller unga kan till exempel vara att ge adekvat information, att de får svar på sina frågor och att skyddsfaktorer stärks.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner uppföljningen.

Bilagor

1. Frågeformulär
2. Anhörigstöd Verksamhetsuppföljning 2018
3. Rapport: Vad är god kvalitet när det gäller anhörigstöd inom äldreomsorgen, 2018